

EDITORIAL

“Llenguaplanisme”

Enmig de les informacions sobre la pandèmia, en els noticiaris d'est estiu s'ha colat una paraula fins ara prou desconeguda per al gran public: **terraplanisme**.

Els seguidors d'este moviment afirmen que la Terra es plana i que això de la Terra redona es una invenció, un montage que manté a tot lo mon en l'ignorància.

La **pedra angular** de la seua ideologia es un raonament aparentment obvi: com que una persona de peu, encara que estiga dalt d'una montanya, no veu la Terra corvar-se sino plana fins a on alcança la vista, la Terra ha de ser plana. La seua **estrategia** bàsica consistix en desprestigiar a l'oponent. Els seus **arguments** per a explicar, a partir d'una Terra plana, el mon i els fenòmens que observem, son fàcilment desmontats per la ciència. Per contra, hi ha tota una llau de proves de que el planeta es redó (un esferoide achatat pels pols, en realitat), pero ells aduixen que son falses i que els científics estan confabulats per a fabricar-les.

¿Per qué hi ha gent que seguix esta corrent? Per un costat, perque **no son experts** en estos temes i no entenen la solidea dels arguments de la ciència, quedant-los sempre un marge per al dubte. I, per un altre, perque en general el ser huma **creu en lo que vol creure** i, en este cas, se pot voler pensar que la Terra es plana be per a anar contracorrent (la marginalitat es atractiva per a moltes persones), be per raons ideològiques, ya que este moviment està vinculat en certes corrents religioses.

A pesar dels seus esforços, no passen de ser una minoria exòtica. En realitat son uns aficionats. Haurien de dependre d'un moviment de similars característiques pero que ha conseguit un èxit sense precedents entre les pseudociències. Nos referim al **catalanisme llingüístic**, al que podríem perfectament denominar “**llenguaplanisme**” per les seues similituds en l'anterior.

Efectivament, també estos partixen d'una **pedra angular** en la que sostindre la seua ideologia, un raonament aparentment obvi: donat que el valencià i el català se pareixen, el primer es un dialecte del segon. ¿La seua **estrategia bàsica**? Puix la mateixa que els altres: desprestigiar a l'oponent.

Els seus **arguments** per a explicar els fets, a partir de la concepció del valencià com a dialecte, son fàcilment desmontats des del valencianisme. Pero, com el valencià corrent no es expert en **filologia** o en **historia**, poden enganyar-lo en facilitat. I al final, la gent creu lo que vol creure: si catalanisar-me me fa mes

fàcil la vida ya que es l'ideologia “oficial”, ¿per a qué vaig a qüestionar-la?

Algu pot pensar que es a l'inversa: que l'autèntica ciència es el catalanisme i els llenguaplanistes, en esta comparació, son els valencianistes. Sino, ¿per qué hauria d'estar el primer en les universitats i ensenyar-se en les escoles i els segons ser marginals?

Però es que hi ha una diferència essencial entre els terraplanistes i els catalanistes: estos últims contenen **recolzament polític**.

La ciència triomfa si la política vol, i si no, no.

Hui en dia, en **Estats Units** encara el **creacionisme** presenta batalla per a introduir-se en el sistema educatiu, i en les últimes dècades han conseguit que en alguns estats els mestres hagen de presentar-lo com a alternativa a la **teoria de l'evolució de Darwin**. Això a pesar de contar en el rebuig unànim dels biolecs del país.

Mes sagnant fon el cas del **lysenkisme**. **Trofim Lyenko** era un ingenier agronom soviètic que elaborà una nova teoria de l'evolució contrària a la darwinista, la qual considerava una teoria burgesa. **Stalin** i l'aparat del poder el recolzaren. A partir d'eixe moment, els biolecs veterans es veren obligats a retractar-se o foren depurats. Durant mes de trenta anys el lisenkisme dominà la biologia soviètica fins que, en els anys 60 del segle XX, els canvis polítics en la **URSS** determinaren també la fi d'esta pseudociència.

Veem puix que, si hi ha un suport polític darrere, qualsevol pseudociència pot estendre's en la societat.

D'estos dos exemples, ¿a quin se pareix mes el cas valencià? Sense dubte al segon. Per lo manco en Estats Units hi ha un debat public sobre el tema, i la població en general coneix les alternatives i pot opinar lliurement. En la **Unió Soviètica** només hi havia una ciència, l'oficial, i se mantenia a la població en l'ignorància de les alternatives.

La perfecció s'ha alcançat en el cas del “llenguaplanisme”. En una **democràcia** s'ha conseguit introduir una pseudociència en tots els àmbits públics –sistema universitari i educatiu inclosos– i mantindre en l'ignorància a la població casi al mateix nivell que en un regim totalitari; només ha fet falta un decidit recolzament polític.

Hem dit que la ciència triomfa si la política vol; pero això es provisional. Al final **la veritat sempre sura**. La pregunta es si el descredít del catalanisme aplegarà a temps o quan ya haja conseguit fer desaparèixer la **llengua valenciana**.

LA CITA

La ciència se suïcida quan adopta un credo.

Thomas Henry Huxley

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: “**LLENGUAPLANISME**”
- 2
• CRONICA: **EL 9 D'OCTUBRE DE 2020**
• PATRIMONI VALENCIÀ: **EL DIA DE TOTS SANTS I EL DIA DELS FIDELS DIFUNTS**
- 3
• JOCS TRADICIONALS (LXIII): **FOC I FLAMA**
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
• RESENYA BIBLIOGRÀFICA: **UNA VALÈNCIA DIFERENT**
• PATRIMONI VALENCIÀ: **EL DIA DE TOTS SANTS ... (Continuació)**
- 4
• PASSATEMPS
• FAULA: **L'AGUILA, LA LLEBRE I L'ESCARABAT**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article t'libertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, pero no de divisió, entre nosatres.

AVIS

No nos vindrà a dir que te por a una pandèmieta de no res. Va, no pose excuses i faça fotocopies d'est exemplar per a repartir entre amics i coneguts. Mentrimentres, pot demanar participacions (3€) per a la Loteria. El **22 de desembre de 2020** jugem al **83863** (En serio, este virus no es una broma; no deixes de prendre totes les mides de seguretat.)

Enguany la celebració de la festa del **9 d'Octubre** ha seguit diferent. En el **Cap i Casal**, privats de la processó cívica que presidix la **Real Senyera** i en la que les autoritats i institucions fan homenage al rei **Jaume I**, no han faltat unes atres manifestacions, polítiques, religioses, cíviques i també "incíviques", protagonisades estes últimes per grups antisistema i pro-pancatalanistes.

ELS CAVALLERS DEL CENTENAR DE LA PLOMA EN EL PARTERRE

Almenys tres actes tingueren lloc pel mati: el tradicional **Te Deum** que es celebrà en la **Seu**; una manifestació convocada per la formació política **Avant**, i un homenage a Jaume I a carrec del **Insigne Capítol de l'Almoina de Sant Jordi dels Cavallers del Centenar de la Ploma** que, portadors de la

Senyera del Colege d'Art Major de la Seda i de la reliquia de **sant Jordi**, feren cap al monument del rei conquistador en el **Parterre**, a on depositaren una corona de llorer.

Per la vesprada, també hi hague convocatori en el Parterre, però l'acte més popular i numeros del dia el protagonisaren els simpatizants de les entitats que, baix l'eslogan "Tots baix els plecs de la Real Senyera", convocaren **Colectiu Corona de Gais i Lesbianes del Regne de Valencia, GAV, Joventuts del GAV, Rogle Constanti Llombart, Convencio Valencianista, Plataforma Jovenil Valencianista i A. C. Roc Chabàs-La Marina**. S'organisà una processó que escoltava a la **Real Senyera del Grup d'Accio Valencianista**, eixemplar facsimil de la que es conserva en el Museu Historic de Valencia ciutat. Fon un acte cívic, ben organisat, en abundant participació i que transcorregue ordenadament per

LA PROCESSÓ DE LA VESPRADA AL SEU PAS PER LA PLAÇA DE L'AJUNTAMENT

les vies centríques de la capital valenciana, des de la plaça de Sant Agustí a la del Mercat. En els escalons d'accés a la **Llonja de la Seda**, edifici emblemàtic i patrimoni de l'Humanitat, dos joves, **Sandra i Ruben**, membres de les Joventuts del GAV, llegiren un manifest reivindicatiu que convidava al treball unit en defensa de la llengua i cultura valencianes i sollicitava la subsanació de tantes deficiències com patix la societat valenciana i que obstaculisen el seu progrés.

Dos festes senyalades, lligades entre si, però en significacions distintes. El dia 1 de novembre es celebra la festa de **Tots Sants**, celebració litúrgica de precepte per als creents; arrelada en la **Iglesia Catòlica** des del segle IV, també es festa important en unes atres religions cristianes. Naixque en **Grecia** i en un primer moment estava dedicada als martirs i sants que no gojavan d'un dia específic en el calendari litúrgic; era la manera de recordar-los. Llavors es festejava el

dumenge següent a pentecostes. Esta festivitat, com en uns atres casos, també tingue uns antecedents pagans, bé en la cultura celta o en la romana, en els que es creia que els finats tornaven del mes allà per a sollicitar aliments i unes atres atencions, i coincidia en algun cicle de recollició agrícola. Fon el papa **Gregori III**,

en el segle VIII, qui canvià la data de celebració al dia 1 de novembre per a favorir la cristianisació dels pobles cèltes.

Per una altra banda pareix ser que sobre l'any 1000 l'abat de **Cluny, Odilo** (sant), celebrà la festa dels **Fidels Difunts** o dia de les ànimes, la qual ràpidament s'expandiria entre les diferents cases de l'orde i ana popularisat-se en les esglésies, que havien segut i eren llocs sagrats d'enterrament. La data de celebració es el 2 de novembre. El sentit principal de la mateixa es intercedir per a que les ànimes dels que se troben en el purgatori arriben al Cel i alcancen la presència de Deu.

En l'imaginari col·lectiu les dos commemoracions s'han barrejat vinculant-se totes les celebracions baix el nom genèric de Tots Sants.

En el segle XVIII, en **França**, per motius de salut pública, es prohibixen els soterraments en les esglésies (en **Espanya** sera durant el regnat de **Carles III**) i apareixeran els cementeris a les afores de les ciutats; esta mida pronte es propagarà per tot occident sent a finals del segle XIX quan se construixen els primers cementeris civils, en els quals es dona protagonisme al fallit, puix s'individualisen els so-

terrars, un privilegi del que abans no mes havien gojat els acabats, nobles, clercs i persones de renom. Ad estos recints, ajardinats, ordenats en carrers, alguns els nomenen 'ciutats dels morts'.

Aço originà la tradició d'acudir al cementeri a visitar als familiars i sers volguts allí soterrats, un ritual que com porta el recordatori dels que ya no estan; normalment s'ha fet una visita previa algun dia anterior per a adecentar i acondicionar lapides, panteons i

DANSA DE LA MORT. PINTURA MURAL EN LA SALA CAPITULAR DEL CONVENT DE SANT FRANCESC DE MORELLA. PINTADA EN EL SIGLE XV

tombes en general i depositar flors en honor dels difunts, i per a que el lloc de repos del ser volgut lluixca bé en dia tan senyalat. Eixa jornada se sol celebrar missa en el mateix cementeri, l'única que se fa anualment en este recint. En moltes localitats s'acodix a la celebració de manera grupal, formalisat una especie de processó que

s'inicia en el temple parroquial i finalisa en el cementeri, a on seguidament es celebrarà l'eucaristia; durant el trajecte, els fidels, junt al retor, resen el rosari. Estes costums tenen les seues particularitats segons cada localitat.

La vespra-nit del dia de les ànimes en les cases s'encenen –i s'encenen– unes lluminaries per a recordar als difunts; diu certa tradició que per a mostrar-los el camí cap al cel, per lo que especial mencio i oracions rebien les ànimes que pogueren estar en el purgatori. Eixes lluminaries se diuen **minetes**, i eren unes meches que sura-

ven enceses sobre l'oli que previament s'havia posat en un plat, un tasso o un got i que es mantindrien flamejant fins a que s'agotava l'oli. Esta costum, com la de montar un altar en honor al

finat, s'ha perdut en moltes llars; noves maneres d'entendre la vida –i també la mort–, noves modes han anat convertint estos dies en celebracions pròpies d'unes atres cultures. Aixina, la festa anglosaxona de **Halloween**, gracies a la globalisació, al comerç i especialment al cine i la televisió, sense oblidar l'influència de la comunitat educativa, es absolutament popular ya en les nostres terres.

Continúa en la pagina 3

Foc i flama

Poden ser tants jugadors com vullguen. Se dibuixen en terra, formant un cercul ample, tantes creus com jugadors hi ha manco una. (En cas de que el pis estiguera banyat perque havia plogut i no se podien dibuixar les creus, se posaven pedres per a senyalisar.) Els jugadors se situen en el centre fent un menut rogle, excepte el jugador que “paga”, que queda situat enmig de tots.

Quan comença el joc, qui paga s’acosta a qui li pareix i li crida: “¡Foc!”, a lo que l’atre li respon: “¡Flama!”, i comencen tots a correr –inclos el que paga– buscant una creu a on parar. Aquell que aplega tart perque totes les creus estan ocupades, paga prenda i passa a situar-se al mig, en el centre del cercul, que s’ha recompost de nou.

Aixina se repetixen les jugades fins a cansar-se. En acabant, assentats en terra i fent rogle se passen les prendes. L’ultim que havia quedat enmig crida: “¡Prou!”, i van complint les ordens que se’ls ha donat als qui han pagat prenda per a que la puguen recuperar.

EL CHIC DE LA GALLINA, DE BENEDITO VIVES, 1913

RESENYA BIBLIOGRAFICA

J.P.B.

Tomás, Débora; Moregó, Carlos; Monfort, Gonzalo
Una València diferent
 Mosseguello. Castello, 2020.
 (74 pàgines)

L’editorial **Mosseguello** fa ya anys que començà a obrir el camp de la seua produccio a nous terrenys: lliteratura infantil en ilustracions de gran qualitat, traduccio d’obres de la lliteratura universal (*El retrat de Dorian Gray*, per eixemple), o llibres de microrrelats o relats curts han segut alguns dels camps que ha començat a explorar.

Seguint en esta llinea innovadora dins del valencianisme –en el cas concret que resenyem hauriem de dir innovadora sense adjectius– presenta **Una València diferent**, una obra a tres mans; o potser hauriem de dir a dos mans i un ull.

L’ull es el que aguaita des de l’objectiu de la camara de **Débora Tomás**, dissenyadora de professio i fotografa de talent que, mentres passeja pels carrers de la ciutat de **Valencia**, o quan fa els seus desplaçaments quotidians –aprofitant que, com ho fem tots ya, carrega en el movil a tota hora–, manté la mirada atenta a les imagens que li criden l’atencio des dels anguls o racons mes diversos, que no son precisament els habituals de les targetes postals. Una seleccio d’eixes sugerents estampes son la base sobre la que se construeix el llibre.

Les mans son les dels dos escriptors, **Carlos Moregó** i **Gonzalo Monfort**, que, a la vista de les fotografies i inspirats per elles, posen la seua imaginacio i la qualitat –ya demostrada en obres anteriors– de les seues plomes al servici de la construccio de menuts relats que doten de vida els llocs i objectes retratats. Breuissimes narracions –la mes curta consta d’una sola llinea– que combinen emocions i idees diverses: amor, nostalgia, misteri..., predominant la fantasia i l’humor; com se diu en un dels relats: “alternant llàgrimes i somriures, pena i tendrea”.

I, per a que l’experiencia siga redona, per als mes curiosos inclou un mapa de la ciutat en la localisacio dels llocs retratats.

No es cosa menor el valor estetic que aporta la modernitat i estil del disseny i maquetacio a una obra de tan amena llectura com grata contemplacio.

Benvingudes siguen moltes iniciatives d’estil.

COLABORA EN EL ROGLE
Donar difusio ad esta publicacio es la millor forma de col·laborar en nosatres. Tambe pots fer-te **soci** (36 € a l’any) o **colaborador** (12 € a l’any), i t’enviarém a casa tots els nume-

rosque es publiquen durant l’any. Si tens voluntat de fer alguna puntual aportacio economica, tambe te quedariem molt agraits. El nostre numero de conte, en **Caixa Popular**, es:
ES52 3159 0018 1926 1586 4721

ACTIVITATS CULTURALS
NOVEMBRE DE 2020

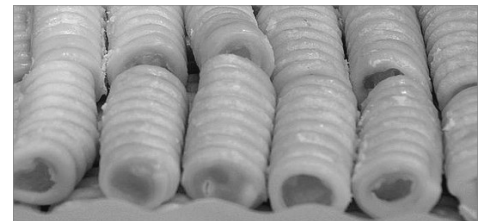
Este mes, com en uns atres anteriors, degut a la crisis sanitaria motivada per la pandemia del Covid-19, no tenim cap activitat que anunciar.

Animem als llectors a entrar en les pagines web de les associacions valencianistes i posar-se al dia en l’abundant informacio de tota classe que contenen.

PATRIMONI VALENCIÀ
El dia de Tots Sants i...

Ve de la pagina 2

Vinculades a la festivitat de Tots Sants es celebren fires en el nostre territori; destaca per la seua importancia la de **Cocentaina**, l’orige de la qual es d’epoca foral i a la que dedicarem un espai com este en el **Rogle 62**, de novembre de 2011. Tambe son molt populars els dolços especials que se fan per estes dates, entre uns atres els **“ossos de sants”**, elaborats en massapa, i antigament tambe hi havia llocs a on es repartia pa beneit.

OSSOS DE SANT

La celebracio del Dia dels Fidels Difunts i, en ella, el cult a la mort, es molt diferent de penent de les cultures i dels moments historics. Les danses de la mort s’han interpretat de diverses maneres: pictoricament nos queden mostres en el **Convent de Sant Francesc de Morella**; l’iconografia ha representat els diferents estats de l’anima en innumerables ocasions (lliure en el paradís, porgant en el purgatori o sofrint en l’infern), tambe la lliteratura ha tractat el tema, i el **Tenori** es un eixemple dels mes coneguts.

En referencia ad eixa diversitat cultural, no pot deixar-se de mencionar la celebracio d’esta indole mes reconeguda internacionalment: la **“Fiesta de los Muertos”** de les comunitats indigenes de **Mexic**, declarada Patrimoni Cultural Immaterial de l’Humanitat, per l’UNESCO, inscrit en 2008.

I, per a acabar, un refrany: Per Tots Sants, amaga el palmito i trau els guants. Refrany que va perdent sentit a mida que, any a any, l’arribada de l’hivern se va retardant, lo mateix que la costum –que els mes majors recordaran– d’estrenar abric per a anar al cementeri en eixa data.

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llobart**

Twitter: **@rogleconstanti**

Tots els eixemplars editats fins ara estan en:

www.rogleconstantilllobart.com
www.pjvalencianista.org

Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.

1. Ser fantàstic femení al qual s'atribuïxen poders màgics.
2. Visita que fa el retor el dimarts o dimecres sant per les cases, acompanyat dels escolanets, per a beneir-les en aigua beneïda i sal.
3. Persona que professa un amor desinteressat pels demés, expressat a través d'obres en benefici de la comunitat; per exemple, en el cas de persones adinerades, creant fundacions o finançant projectes pel bé comú.
4. Guanyador en una competició o enfrontament, generalment esportiu.
5. Planta liliàcea, de fulles llargues i estretes i flors grans, blanques i en pomell, molt oloroses.
6. Plataforma elevada en una iglesia, en antepití i tornaveu, utilitzada per a predicar des d'ella, actualment en desús.
7. Atifell de fànc més ample per la part de dalt que per la base i de poca profunditat. Tenia diferents usos: escurar, llavar la roba, pastar, etc.
8. Colp pegat al cap en el nucli del dit del mig tenint la mà tancada.
9. Se diu de la persona que te les cames tortes cap a fora i al caminar li choquen els garrons.
10. Pebre menut i coent, redonenc, de color roig quan està madur; se deixa secar i se consumix sec com a condiment.

La solució a peu de pàgina.

PARAULES VERTICALS

1. Donar forma o condicions de drama ad alguna cosa. Exagerar de forma negativa, fent extrems en paraules o gests.
2. Acumular diners, joyes o coses de valor.

			1.		2.				
1.	—	<u>A</u>	—	—	—	—	—	—	—
2.	—	—	—	—	<u>P</u>	—	—	—	—
3.	—	—	<u>L</u>	—	—	—	—	—	—
4.	—	—	—	—	<u>P</u>	—	—	—	—
5.	—	—	—	—	—	—	—	<u>S</u>	—
6.	—	—	—	—	—	—	<u>N</u>	—	—
7.	—	<u>L</u>	—	—	—	—	—	—	—
8.	—	—	—	—	<u>C</u>	—	—	—	—
9.	—	—	—	—	—	—	<u>U</u>	—	—
10.	—	<u>Y</u>	—	—	—	—	—	—	—

FAULA

M^aA.M.C.

L'aguila, la llebre i l'escarabat

Estava una llebre sent perseguida per una aguila i veent-se perduda demanà auxili a un **escarabat**, suplicant que l'ajudara.

Li demanà l'**escarabat** a l'aguila que perdonara a la seua amiga. Però l'aguila, despreciant l'insignificància de l'**escarabat**, devorà a la llebre en la seua presència.

Des de llavors, buscant venjar-se, l'**escarabat** observava els llocs a on l'aguila

IL·LUSTRACIÓ DE MILO WINTER, 1919

posava els ous i, fent-los rodar, els tirava a terra. Veent-se l'aguila **expulsada** del lloc a on fora que anara, acodi a Zeus a demanar-li un lloc segur per a depositar els ous.

Li oferi Zeus col·locar-los en el seu sí, en el faldo de la seua túnica, però l'**escarabat**, veent la tàctica **evasiva**, feu una boleta de fem, volà i la

deixà caure damunt del sí de Zeus.

S'alçà llavors Zeus per a **espolsar-se** aquella brutea i tirà per terra els ous sense donar-se conte. Per això, des de llavors, les agüelles no posen ous en l'època en que ixen a volar els **escarabats**.

Mai desprecies lo que pareix **insignificant**, puix no hi ha ser tan debill que no puga alcançar-te.

Adaptació i traducció a la llengua valenciana d'una faula de **Esopo**

GLOSSARI (paraula/ sinònims: definició)

Escarabat/ escarabat merder: Insecte de l'espècie *Ateuchus sacer*, de color negre, que s'alimenta de fem boví o excrements, a partir del qual forma boles, que va espentant, per a depositar en elles

els ous.

Espolsar-se de espolsar/ espalmar/ netejar: Llevar-se de damunt o de davant alguna cosa que molesta.

Expulsada de expulsar/ expelir/ ban-dejar / foragitar: Llançar fora.

Evasiva/ esquiva/ fugidissa/ esmonyidissa: Que s'utilitza per a evadir-se i no afrontar una qüestió, tema o situació.

Insignificància / menudencia/ menudalla/ nimietat: Cosa menuda, inútil, sense importància.

Solució:

1. FADA 2. SARPASSA 3. FILANTROP 4. CAMPÈO 5. ASSUSSENA 6. TRONA 7. LLIBRELL Verticals: 1. DRAMATISAR 2. ATESORAR 8. CASCARRO 9. GARRUT 10. NYORA.

I RECORDA... La nostra primera paraula és **dramatisar**. L'acció i efecte de dramatisar és una **dramatisació**. Un **drama** és una obra literària per a ser representada en el cine o el teatre i en la qual predominen elements tràgics i passions conflictives. És **dramàtic** allò que és relatiu al drama; també, allò que comou vivament. **Dramatisme** és la condició de dramàtic; també, que comou. És **dramàticament** allò que és de forma dramàtica. Que es pot dramatisar és **dramatizable**. S'ha **dramatitzat** allò a lo que s'ha donat forma de drama. Un **dramaturc** és un escriptor d'obres dramàtiques. La **dramaturgia** és l'art d'escriure obres dramàtiques o d'ensenyar a escriure-les; també, la concepció escènica que acompanya a un text teatral per a ser representat. Eix. *En estos moments la situació dels afectats pel tifo és molt dramàtica.*

La nostra segona paraula és **atesorar**. L'acció i efecte d'atesorar és un **atesorament**. Està **atesorat** allò que s'ha reunit o guardat com un tresor. És **atesorador** qui atesora. Un **tesor** és el conjunt de diners, joyes o objectes de valor reunits, sobre tot si estan o han estat amagats. Un **tesorer** és la persona encarregada de guardar i distribuir els diners d'una associació, col·lectivitat, empresa, etc. La **tesoreria** és el càrrec o ofici de tesorero; també se diu de la seua oficina o despaig. Eix. *Atesora numerosos obres d'art d'un valor incalculable.*